

Васильченко Олена Олегівна

старший викладач кафедри бізнес-консалтингу та міжнародного туризму
*Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНІЙ МІГРАЦІЇ КАПІТАЛУ

На сучасному етапі розвитку світової економіки розвиток будь-якої країни відбувається в умовах потужних процесів інтернаціоналізації, а, відтак, у світі немає жодної країни, яка б не була інтегрована в процес міжнародної міграції капіталу.

Аналіз міжнародного руху капіталу дозволяє побачити ступінь забезпечення потреб країн в грошових ресурсах, оцінити вплив міграційного процесу на економіку держав та знайти шляхи до нагромадження капіталу за рахунок його інвестування в зарубіжні країни, що й обумовлює актуальність теми дослідження.

Вивченням питання міжнародного руху капіталу займалися такі провідні вчені України, як О.В. Гаврилюк, В.Г. Федоренко, В.М. Геєць, Б.В. Губський, М.А. Дудченко, Б.Л. Луців, Ю.В. Макогон, І.М. Школа, О.І. Шнирков та інші.

Метою дослідження є місце України та перспективи її участі у міжнародній міграції капіталу.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

- розгляд теоретичних аспектів міжнародної міграції капіталу;
- аналіз інвестиційних процесів в економіку України та за кордон на основі розрахунку їх структури та динаміки;
- побудова прогностичних моделей обсягів прямих інвестицій у вигляді акціонерного капіталу та боргових інструментів;
- вияв факторів, що впливають на обсяг експортованого з України та імпортованого в Україну капіталу;
- надання рекомендацій щодо розвитку інвестиційної привабливості України та розширення експорту капіталу за кордон.

Об'єктом дослідження виступає міжнародна міграція капіталу як системна категорія світової економіки. Предметом дослідження є економічні та організаційно-фінансові засади участі України в процесах міжнародної міграції капіталу.

У роботі для розкриття теоретичних аспектів міжнародної міграції капіталу застосовані історичний та логічний методи досліджень. При оцінці об'єму прямих інвестицій використовувався метод аналізу. Для виявлення проблем інвестиційної привабливості України застосовувалися статистичний та системний методи. В своїй сукупності ці методи дозволили розкрити основні аспекти міжнародної міграції капіталу.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні матеріали, підручники, спеціальні монографічні та публіцистичні видання вітчизняних та зарубіжних вчених.

В ході дослідження нами було зроблено акцент на тому факті, що міграція капіталу займає центральне місце в економічному процесі, таким чином забезпечуючи зростання економік більшості держав, а кошти, утворені в результаті перерозподілу, самостійно обумовлюють своє розширення і розвиток.

Міжнародний капітал класифікують за багатьма ознаками, проте основними його видами є акціонерний капітал та позичковий капітал [1].

У ході аналізу інвестиційних процесів в економіці України, нами з'ясовано, що протягом останнього десятиріччя обсяг експортованих та імпортованих інвестицій та

боргових інструментів значно коливається. Проте, в цілому експорт акціонерного капіталу має позитивну динаміку, а імпорт в середньому зменшується з кожним роком, що обумовлюється, насамперед, негативною інвестиційною привабливістю України [2].

Незважаючи на це, міграція боргових зобов'язань демонструє позитивну динаміку в обидві сторони, що здається позитивним, проте, їх імпорт перевищує експорт більш ніж в 40 разів, а це означає, що наша країна повинна погасити міжнародні позики на суму рівно в стільки ж разів більшу, ніж мають погасити в нашу сторону, а це є дуже негативним фактором [2].

Нами визначено, що найбільший обсяг інвестицій в економіку України надходить до України з країн Європи, а найменший – з регіону Австралія та Океанія. Найбільший обсяг інвестицій з України припадає на регіон Азія [2].

З метою з'ясування майбутньої динаміки обсягів прямих інвестицій у вигляді акціонерного капіталу та боргових інструментів, що будуть експортовані з України та імпортовані в Україну, нами було здійснено прогноз на підставі використання методу екстраполяції.

Для прогнозу методом екстраполяції використано табличний редактор Excel та лінію тренду. При цьому обрано спосіб прогнозу, а, точніше, вид лінії тренду (лінійна, логарифмічна, поліноміальна або ступенева). У виборі ми орієнтувалися на індекс апроксимації (R^2), що вказує на відповідність прогнозу початковим даним, тобто показує точність прогнозу. Даний індекс може змінюватися у діапазоні від 0 до 1, де 0 – 0% точності прогнозу, а 1 – 100% точність [3].

Отже, для даного прогнозу найбільш точним, на нашу думку, є прогноз за допомогою поліноміальної лінії тренду із третім ступенем поліному, при якій точність прогнозу складатиме 87% (рис. 1).

Формула прогнозу є наступною:

$$y = 251,8x^3 - 4600x^2 + 22146x + 19481, \quad (1)$$

де:

x – номер періоду (1 січня 2010 року – 1 період).

Використовуючи формулу (1), можна розрахувати обсяг акціонерного капіталу на будь-який наступний період.

Так, наприклад, на 2021 рік матимемо обсяг акціонерного капіталу в Україну у розмірі:

$$y_{2021} = 251,8 \times 12^3 - 4600 \times 12^2 + 22146 \times 12 + 19481 = 57943,4 \text{ (млн. дол. США)}$$

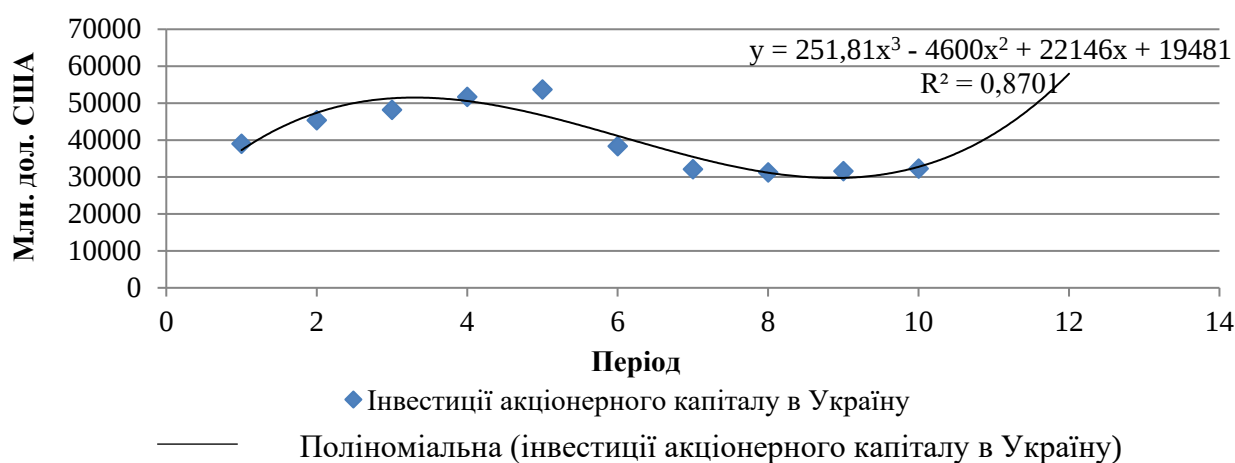

Рис. 1. Прогноз обсягу прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України (млн. дол. США)

За таким самим принципом побудовано прогнозну модель обсягу капіталу, що буде імпортований з України. Для цього прогнозу найкраще підходить таж сама лінія тренду, що і для попереднього, проте, індекс апроксимації вказує на точність прогнозу на рівні 89% (рис. 2). А формула прогнозу має такий вигляд:

$$y = 7,284x^3 - 144x^2 + 833,1x + 5118,5 \quad (2)$$

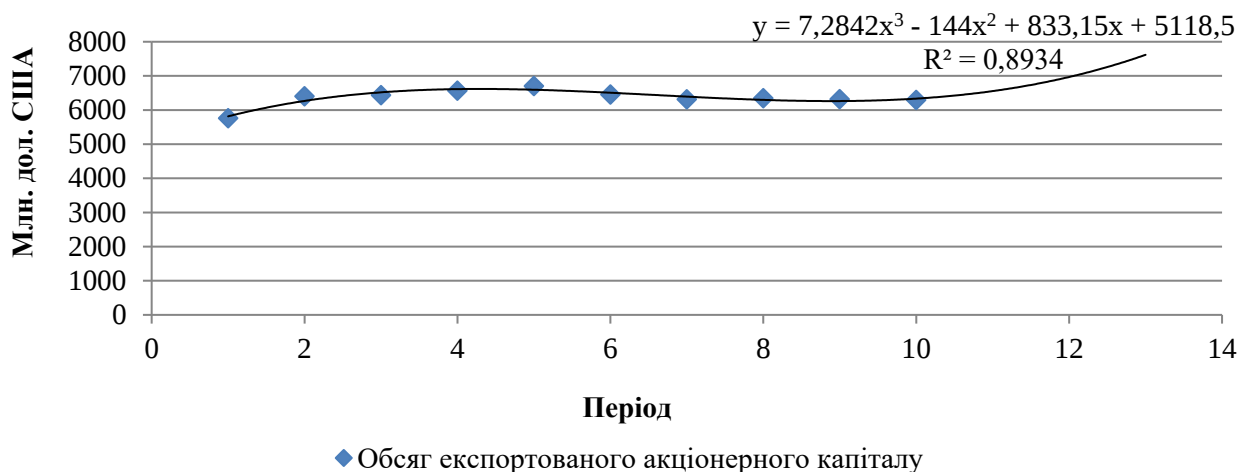

Рис. 2. Прогноз обсягу експортованого акціонерного капіталу (млн. дол. США)

Користуючись формулою (2), можна визначити обсяг експортованого капіталу у 2021 році:

$$y_{2021} = 7,284 \times 12^3 - 144 \times 12^2 + 833,15 \times 12 + 5118,5 = 6996,45 \text{ (млн. дол. США)}$$

Побудову прогнозної моделі обсягу імпортованих в Україну боргових інструментів, аналогічно з попередніми, здійснено на підставі триступеневої поліноміальної лінії тренду. Точність прогнозу складає 77% (рис. 3).

Формула прогнозу є наступною:

$$y = 41,60x^3 - 818,9x^2 + 4809,1x + 544,89 \quad (3)$$

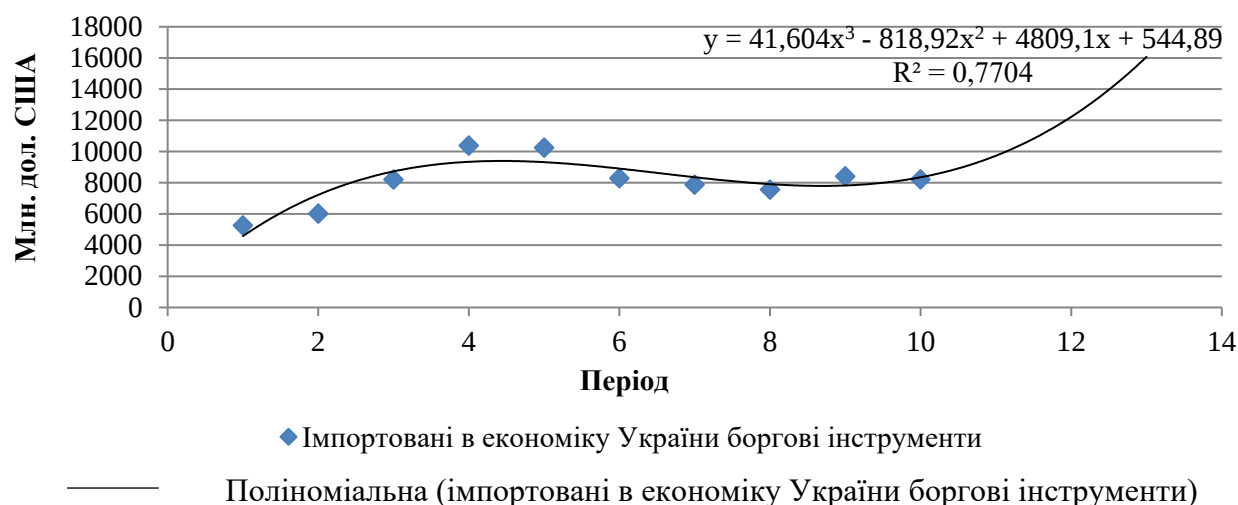

Рис. 3. Прогноз обсягу імпортованих в Україну боргових інструментів (млн. дол. США)

У 2021 році обсяг імпортованих в економіку України боргових інструментів відповідно до формули (3) становитиме:

$$y_{2021} = 41,604 \times 12^3 - 818,92 \times 12^2 + 4809,1 \times 12 + 544,89 = 12214,41 (\text{млн. дол. США})$$

В прогнозі обсягу експортованих з України боргових інструментів найбільший індекс апроксимації спостерігається по логарифмічній лінії тренду і становить 85% (рис. 4.). Формула прогнозу має наступний вигляд:

$$y = 55,594 \ln(x) + 117,06 \quad (4)$$

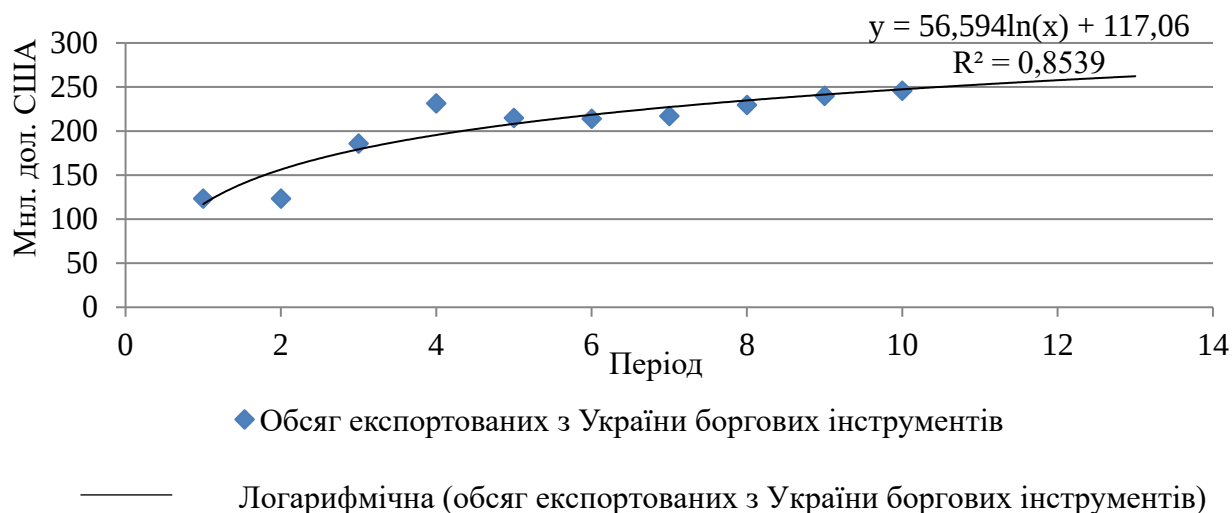

Рис. 4. Прогноз обсягу експортованих з України боргових інструментів (млн. дол. США)

Обсяг боргових інструментів, що будуть експортовані з України у 2021 році, відповідно до формули (4) становитиме:

$$y_{2021} = 56,594 \times \ln(12) + 117,06 = 178,14 (\text{млн. дол. США})$$

Таким чином, у всіх прогнозах спостерігається динаміка до збільшення обсягу руху міжнародного капіталу в Україну та за кордон, проте, вони не є стовідсотковими. Отже, необхідно дослідити фактори, що впливають на прогнозовані показники та знайти шляхи їх покращення. Для того, щоб дізнатися, які саме фактори впливають на обсяг капіталу, доцільно використати метод кореляції, який покаже взаємозалежність між факторами та цільовим показником. Оскільки розглядається лінійна модель, то слід використовувати лінійний коефіцієнт кореляції Пірсона [4]:

Кореляцію здійснено за трьома факторами: валовий внутрішній продукт України, експорт та імпорт у відповідні роки.

В результаті розрахунків отримано наступні значення:

- імпортований акціонерний капітал: кореляція з ВВП – 0,74; з обсягом експорту – 0,91; з обсягом імпорту – 0,79;
- експортований акціонерний капітал: з ВВП – 0,07; обсяг експорту – 0,75; обсяг імпорту – 0,57;
- імпортовані боргові інструменти: ВВП – 0,15; експорт – 0,96; імпорт – 0,87.
- експортовані боргові інструменти: ВВП – 0,68; експорт – 0,75; імпорт – 0,89.

Отже, можна відмітити, що всі фактори з якими проводилася кореляція мають вплив на цільові показники. Звичайно, існують й інші фактори, що впливають на інвестиційну привабливість України як позитивні, так й негативні [5], [6], [7]. Однак, вони суб'єктивні, тому не мають числового вираження, з цієї причини відсутня можливість проведення кореляційного аналізу з ними.

Висновки. Складаючи прогноз обсягів міжнародної міграції капіталу, ми побачили

збільшення всіх прогнозованих показників. Зростання обсягів експорту та імпорту акціонерного капіталу є позитивним явищем, зокрема, зважаючи на те, що обсяг іноземних інвестицій в Україну за прогнозом зросте майже на 80% на 1 січня 2021 року в порівнянні з 1 січнем 2019 року. Всупереч цьому на 49% збільшиться й обсяг боргових зобов'язань, які імпортуються, що є негативним, але беручи до уваги те, що різниця між цими показниками надто велика, можна впевнено стверджувати про позитивний характер цих процесів. Проте, точність прогнозів знаходиться на рівні 77-89%, що, хоча і є досить високим показником, але не дає цілковитої гарантії.

Внаслідок проведеного кореляційного аналізу зроблено висновок, що ВВП сильно пов'язаний з імпортом акціонерного капіталу та експортом боргових інструментів, а експорт товарів і послуг, аналогічно з їх імпортом має сильний зв'язок з усіма досліджуваними показниками. Отже, підвищення рівня ВВП призведе до збільшення обсягів руху позитивного для України капіталу, а збільшення експорту та імпорту товарів – до збільшення руху усіх видів міжнародного капіталу.

Виявлено, що вплив на аналізовані показники мають й інші фактори, які не мають числового вираження, як негативні (корупція; загальний економічний стан країни; недосконалість податкової та митної системи; непрозорість судової системи; політична ситуація в країні), так й позитивні (дешева кваліфікована робоча сила; потенціал сільськогосподарської галузі, тощо).

Зважаючи на фактори впливу, для підвищення інвестиційної привабливості країни, на нашу думку, можуть бути запропоновані такі заходи: розвиток вітчизняних підприємств; забезпечення стабільності законодавства в сферах оподаткування та інвестування; здійснення антимонопольних заходів та забезпечення конкурентного середовища для іноземних інвесторів; покращення економічної ситуації в Україні; покращення іміджу країни на міжнародному рівні; активізація боротьби з корупцією; активізація боротьби з інфляцією; забезпечення захисту іноземних інвесторів.

Вважаємо, що запропоновані заходи допоможуть не тільки покращити динаміку позитивних аспектів міжнародного руху капіталу, а й дадуть змогу уповільнити динаміку негативної його частини у вигляді імпорту боргових зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Семенов А. А. Класифікація форм і періодизація міжнародного руху капіталу // Торгівля і ринок України. – Донецьк, 2004. – Вип. 16, т. 3. – С.251-259.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Прогнозування методом екстраполяції тренду : навч. посібник / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
4. Кореляційний аналіз : критерій кореляції Пірсона [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/GeXOLc2>
5. Іващенко М.В. Економічні наслідки “відкату” як форми рентоорієнтованої поведінки / М.В. Іващенко, І.В. Шкодін, І. В. Карпова // Бізнес Інформ. – 2015. – № 1. – С. 15-20
6. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>. – Станом на 01.03.2018. – Назва з екрана.
7. Оніщенко І. О. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи їх вирішення / Электронный научный журнал . – 2016. – № 3 (8)